

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

СОВЕТ НА ЕВРОПА

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

БОРИС СТОЈАНОВСКИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 41916/04)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

6 Мај 2010

Оваа пресуда ќе стане конечна во согласност со условите предвидени во член 44 став 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

***Напомена:** Македонскиот превод на текстот на одлуката на Европскиот суд за човекови права е исклучиво информативен и од него не произлегуваат никакви права и/или обврски. Единствено официјалниот текст на одлуката на Европскиот суд за човекови права на англиски и/или француски јазик, објавена од страна на Судот е автентичен и се смета за оригинал. Не е дозволено објавување на овој превод на било каков начин без претходна дозвола од страна на Министерството за правда на Република Македонија, освен во случај доколку се користи за информирање.*

Во случајот **Борис Стојановски против Република Македонија**,

Европскиот суд за човекови права (Петти оддел), заседавајќи во судски совет во состав:

Peer Lorenzen, *Претседател*,

Renate Jaeger,

Karel Jungwiert,

Rait Maruste,

Mark Villiger,

Мирјана Лазарова Трајковска

Zdravka Kalaydjieva *суди*,

и Claudia Westerdiek, *секретар на одделот*

Расправајќи на затворена седница на 30 Март 2010 година,

Ја донесе следнава пресуда, усвоена на истиот датум:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалба (бр. 41916/04) против Република Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (“Конвенцијата”) од страна на македонскиот државјанин, г-дин Борис Стојановски (“жалителот”), на 26 Октомври 2004 година.
2. Жалителот беше застапуван од страна на г-дин Б.Гроздановски, адвокат од Скопје. Владата на Република Македонија (“Владата”) беше застапувана од страна на нејзиниот агент г-ѓа Р. Лазареска Геровска.
3. Жалителот тврдеше дека постапките траеле неразумно долго и дека не му бил овозможен пристап до суд.
4. На 2 Февруари 2009 година Претседателот на Петтиот оддел одлучи да ја комуницира жалбата до Владата. Постапувајќи согласно член 29 став 3 од Конвенцијата, Судот одлучи во исто време да постапува како во однос на допуштеноста така и во однос на основаноста на жалбата.

ФАКТИ

1. Околности на случајот

5. Жалителот е роден 1983 година и живее во Скопје
6. На 20 Февруари 1994 година жалителот, малолетен во тоа време, бил повреден во тепачка со г-дин Т.П и г-дин Н.З (“обвинетите”).
7. На 10 Февруари 1995 година истражниот судија ја запрел истрагата бидејќи јавниот обвинител се откажал од обвинението. На 20 Февруари 1995 година жалителот го презел обвинението како субсидијарен тужител. На 24 Април 1997 година јавниот обвинител се приклучил и го презел обвинението. Пред овој датум, судечкиот судија одржал пет расправи, прибавил вештачење според кое жалителот имал претрпено тешки телесни повреди.
8. Тринаесет расправи биле презакажувани во периодот од 18 Август 1997 година и 11 Декември 1998 година, поради отсуство на обвинетите или на вештото лице. На 11 Јуни 1999 година било направено второ вештачење поради карактерот и сериозноста на повредите кои ги претрпел жалителот.
9. На 10 Јануари 2000 година Основниот суд во Скопје (“судечкиот суд”) ги огласил обвинетите за виновни за нанесување тешка телесна повреда и им изрекол условна осуда. Тој нашол дека тие го удриле жалителот по главата поради што тој добил потрес на мозокот. Понатаму, судот го упатил жалителот, согласно член 101 од Законот за кривична постапка (види точка 22 подолу) да побара надомест на штета, која што тој ја побарал во текот на постапката, во посебна парнична постапка пред граѓански суд. Последново барање не било специфицирано.
10. На 6 Јули 2000 година Апелациониот суд во Скопје ја уважила жалбата на обвинетите и ја укинал пресудата на судечкиот суд.
11. На 12 Февруари 2002 година Институтот за судски вештачења му доставил на судот уште едно вештачење според кое жалителот претрпел потрес на мозокот, кој претставува тешка повреда.
12. На 19 Ноември 2002 година судечкиот суд ги огласил обвинетите за виновни и им изрекол условна осуда. Тој ја повторил својата претходна одлука која се однесувала на барањето на жалителот за надомест на материјална и нематеријална штета поврзана со повредата, дека треба да го бара во посебна граѓанска постапка.

13. На јавната седница одржана на 10 Јули 2003 година, Апелациониот суд во Скопје ја укинал оваа одлука и предметот го вратил на повторно судење.

14. На 18 Март 2004 година судечкиот суд ја прекинал постапката бидејќи настапила застареност на гонењето. Понатаму го советува жалителот дека може да бара надомест на штета во посебна граѓанска постапка пред граѓански суд. Бидејќи жалба не била поднесена, оваа одлука станала конечна на 14 мај 2004 година.

15. За време на постапките, жалителот се жалел до повеќе државни институции за начинот на кој овие постапки биле водени.

2. Релевантно домашно законодавство и пракса

1. Закон за парнична постапка од 1998 година

16. Според член 12 став 3 од Законот за парнична постапка од 1998 година, кој бил на сила во тоа време, судот во поглед на постоењето на кривично дело и кривична одговорност на сторителот е врзан за правосилната пресуда на кривичниот суд со која обвинетиот се огласува за виновен.

17. Во членот 197 неведени се основите според кои парничната постапка ipso jure, може да се прекине. Според членот 198 став 2 парничниот суд може да определи прекин на постапката кога одлуката за тужбеното барање зависи од тоа дали е сторено кривично дело, кој е сторителот и дели е тој одговорен.

2. Закон за кривичната постапка од 1997 година

18. Согласно член 55 од законот за кривична постапка, оштетениот и приватниот тужител имаат право во текот на истрагата да предлагаат докази што се од важност за утврдување на вистината и за одредување на нивните имотноправни барања. На главниот претрес тие имаат право да предлагаат докази, да им поставуваат прашања на обвинетиот, на сведоците и на вештаците, да изнесуваат забелешки и објасненија во поглед на нивните искази и да даваат други изјави и да ставаат други предлози.

19. Членот 96 предвидува дека имотно-правно барање што настанало поради извршување на кривично дело ќе се расправа во кривичната постапка, освен ако со тоа не би се оддолжувала значително таа постапка.

20. Согласно членот 98 став 2 и 3 имотно правното барање може да се поднесе најдоцна до завршувањето на главниот претрес пред првостепениот суд. Тоа треба да биде образложено и поткрепено со докази.

21. Според член 100 судот може да го испита обвинетиот за фактите наведени во имотно правното барање. Ако со изведувањето на имотно-правно барање значително би се одложила кривичната постапка, судот ќе се ограничи на собирање на оние податоци чиешто утврдување подоцна не би било можно или би било значително отежнато.

22. Членот 101 предвидува дека за имотно-правните барања одлучува судот. Ако судот го огласи обвинетиот за виновен, на оштетениот може да му го досуди имотно-правното барање во целост или делумно. Во вториот случај судот може да го ушати оштетениот остатокот да го бара во граѓанска постапка. Истот важи и во случај ако доказите изведени во кривичната постапка не се доволни за досудување на имотно правно барање (член 101 став 2).

23. Во случај кога судот ќе донесе ослободителна пресуда, или пресуда со која се одбива обвинението, кога со решение ќе ја запре кривичната постапка, или кога се отфрла обвинителниот акт, ќе го упати оштетениот своето имотно-правното барање да го остварува во граѓанска постапка (член 101 став 3).

3. Закон за облигациони односи од 1978 - кој бил во сила во тоа време

24. Членот 195 предвидува право на паричен надоместок во случај на телесна повреда. Согласно член 200, оштетениот може да бара нематеријална штета претрпена од слични основи.

25. Согласно член 376 барањето за надомест на штета застарува после три години откако оштетениот дознал за штетата и за лицето кое ја причинило истата. Апсолутна застареност настанува после пет години од настанувањето на штетата.

26. Ако штетата настанала како резултат на кривично дело, барањето за надомест на штета застарува по истекот на времето предвидено за застарување на кривичното гонење, ако тоа траело подолго (член 377).

27. Течењето на роковите за застареност прекинува ако тужителот повел постапка пред суд или друг надлежен орган заради утврдување или обезбедување на своето побарување (член 388).

28. Според членот 390, доколку судот ја одбие тужбата поради ненадлежност или поради некоја друга причина која не е поврзана со основаноста на тужбеното барање и ако тужителот по истекот на 3 месеци од правосилноста на таа одлука повторно го поднесе своето барање, ќе се смета дека рокот за затсареност бил прекинат со првото поднесување на тужбата.

29. Ако рокот за застареност е прекинат поради поднесување барање во друга постапка, истиот повторно почнува да тече по завршувањето на таа постапка (член 392 став 3).

4. Закон за облигациони односи од 2001 година

30. Законот за облигациони односи од 2001 година ги предвидува истите правила за надомест на штета, застареност и прекин на застареноста како тие опишани во точки 24-29 погоре (член 184,189,365,366,377,379 и 381 став 3)

31. Со одлука потврдена на втор степен, граѓанската постапка во која тужителот бара надомест на штета причинета од страна на трето лице, треба да го чека исходот од кривичната постапка која се води против обвинетиот (П.бр.3183/07).

ПРАВО

I НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 став 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

32. Жалителот се жалел дека должината на постапката по отказот не била во согласност со барањето за “разумен рок” предвидено во член 6 став 1 од Конвенцијата, кој гласи:

“ При определување на неговите граѓански права и обврски, секој има право насудење во разумен рок предтрибунал.....”

A. Допуштеност

1. Компатибилност

*a) Компатибилност *ratione materiae**

1. Произнесување на странките

33. Владата тврдеше дека барањето е некомпатибилно *ratione materiae* бидејќи во кривичната постапка не се утврдувале граѓанските права и обврски на жалителот ниту пак кривични обвинувања кон него. Во врска со тоа, тие изјавија дека жалителот, како оштетена страна, имал споредна улога во постапката, и дека неговото барање за обештетување поднесено во таа постапка не може да се изедначи со граѓанска тужба за надомест на штета испитувана од страна на граѓанските судови.

34. Тие понатаму тврдеа дека согласно член 12 став 3 од Законот за пранична постапка, граѓанскиот суд е врзан за одлуката донесена во кривичната постапка и се обврзани согласно член 198 став 2 од законот за кривична постапка (види точка 17 погоре) да го почекаат исходот од кривичната постапка.

35. Жалителот ги оспори аргументите на Владата.

2. Став на Судот

36. Судот на почетокот забележа дека жалителот не бил обвинет во кривичната постапка, но учествувал како оштетена страна. Во таа насока, забележува дека членот 6 не се однесува на кривични постапки во однос на правото трети лица да бидат обвинети или осудени за кривично дело. Може, меѓутоа, да се применува на оние постапки каде што има предјавено оштетно побарување од страна на оштетениот (види *Perez v. Франција* [GC], бр. 47287/99, точки 57-72, ЕСЧП 2004-I).

37. Согласно законодавството на тужената држава, оштетениот со кривичното дело може, според Законот за облигациони односи, да поведе

граѓанска постапка за надомест на штета, независно од обвинението, пред граѓански суд. Тој исто така може да бара надомест на штета и пред кривичниот суд заедно со обвинението согласно член 98 став 2 од Законот за кривична постапка. Домашното законодавство, според тоа му дава на оштетениот од кривичното дело можност да избере дали своето барање за надомест на штета ќе го покрене во кривичната или во граѓанска постапка.

38. Дополнително, според членот 12 од Законот за парнична постапка, граѓанските судови се врзани за конечната одлука донесена во кривичната постапка во однос на извршувањето на кривичното дело и кривичната одговорност на сторителот. Според Владата, граѓанските судови треба да го чекаат исходот од кривичната постапка.

39. Во конкретниов случај, жалителот истакнал парично обесштетување поради претрпената загуба како резултат на нападот. Со тоа што го поднел своето барање за обесштетување пред судечкиот суд, јасно ја искажал својата намера да бара обешштетување за одредена штета настаната од нападот. Според тоа, тој се стекнал со статус на странка во постапката, иако формално не постои одлука која му го признала тоа својство. Владата не доставила никакви аргументи за тоа зошто пријавувањето на оштетното побарување во текот на кривичната постапка не било изедначено со поднесување на барање за обешштетување пред граѓанскиот суд.

40. Во поглед на ова судот смета дека членот 6 е применлив во оспорената постапка од моментот кога жалителот стекнал статус на странка во постапката, односно од моментот кога го поднел своето барање за надомест на штета, која ја претрпел како резултат на кривичното дело. Во недостаток на било каков доказ за точниот датум кога жалителот го поднел своето барање, Судот врз база на расположливиот материјал, ќе постапува врз основа на претпоставката дека најдоцна на 10 јануари 2000 година, бил денот кога судечкиот суд за прв пат го разгледал барањето за надомест од жалителот. Според тоа, приговорите на Владата дека жалбата е некомпатибилна *ratione materie* со одредбите на Конвенцијата мора да се одбијат.

б) Компатибилност ratione temporis

41. Владата тврдеше дека жалбата била некомпатибилна *ratione temporis*

42. Жалителот го оспори овој приговор

43. Судот забележал дека тужената држава ја ратификувала Конвенцијата на 10 Април 1997 година. Жалителот бил странка во постапките од 10 јануари 2000 година, а постапките завршиле со одлука на судечкиот суд од 18 март 2004 година, која станала правосилна на 14 мај 2004 година. Судот, според тоа, имал надлежност да ги испитува постапките се додека тие се однесувале на жалителот. Затоа приговорот мора да се одбие.

2. Неискористување на домашните правни лекови

а) Произнесување на странките

44. Владата тврдеше дека жалителот не ги искористил домашните правни лекови, кога се жалел дека не му бил дозволен пристап до суд, бидејќи не повел посебна постапка пред граѓански суд, иако за тоа бил упатен од судечкиот суд. Тоа дека настапила застареност на кривичното гонење немало никакво влијание врз неговото право да бара паричен надоместок пред граѓанскиот суд, бидејќи барањето за обештетување кое го поднел во текот на кривичната постапка го прекинал течењето на рокот за застареност согласно Законот за парнична постапка. Во врска со ова, тие се повикале на релевантните одредби од Законот за облигациони односи.

45. Жалителот се произнесе дека по прекинувањето на кривичната постапка поради настапување на апсолутна застареност, тој веќе немал право да поднесе барање за надомест на штета пред граѓански суд. Повикувајќи се на членот 377 од Законот за Облигациони односи (види точка 26 погоре) тој тврдел дека истекот на рокот за застареност поврзан со кривичното гонење за делото, повлекол застарување и на имотно-правното побарување.

б). Став на судот

46. Судот смета дека прашањето иницирано од страна на Владата е поврзано со основаноста на жалбата на жалителот за пристап до суд. Како последица на тоа, ќе се испитува заедно со оценувањето на основаноста на тој дел од жалбата (*види Атанасова в. Бугарија, бр. 72001/01 т.34, 2 Октомври 2008 година*).

3. Заклучок

47. Од аспект на аргументите изнесени од двете страни, Судот смета дека жалбата не е очигледно неоснована согласно значењето на член 35 став 3 од Конвенцијата. Понатаму, забележува дека не е недопуштена по некоја друга основа. Затоа мора да беде прогласена за допуштена.

Б. Основаност

1. Жалба во однос на “должината на постапката”

а) Произнесување на странките

48. Владата призна дека вкупното траење на постапката било предолго. Неуспехот на судечкиот суд да го обезбеди присуството на обвинетите во текот на судењето и одлуките со кои Апелациониот суд ги укинувал првостепените пресуди влијаеле на должината на постапките.

49. Жалителот ги потврди своите жалбени наводи по однос на ова.

б). Став на судот

50. Судот забележува дека, постапките започнале најдоцна на 20 Февруари 1995 година. На 10 Април 1997 година, денот кога тужената држава ја ратификувала Конвенцијата, постапките се уште се воделе пред судечкиот суд. Меѓутоа, според заклучоците опишани во точка 40 погоре, Судот смета дека периодот кој ќе биде земен во предвид согласно член 6 од Конвенцијата започнува на 10 Јануари 2000 година, денот кога жалителот се стекнал со својство на странка во постапката (*види Атанасова, т.52, цитирана погоре*). Постапките завршиле на 14 мај 2004 година, кога одлуката на судечкиот суд од 18 Март 2004 година станала правосилна. Релевантниот период траел 4 години, 4 месеци и 4 дена во две судски инстанции.

51. Во поглед на однесувањето на жалителот, судот не наоѓа одложувања кои би можеле да му се препишат нему.

52. Што се однесува пак, до домашните судови, Судот смета дека не може да се каже дека тие не биле активни. Во врска со ова, забележува дека предметот разгледуван во два наврати. Дополнително, интервалите помеѓу одлуките во различни судски инстанции не биле неприфатливо долги. Имајќи ги во предвид критериумите утврдени во неговата пракса во одлучувањето за барањето за судење во разумен рок предвидено во член 6 став 1 од Конвенцијата (види, меѓу меѓу другите, *Frydlender v. Франција* [GC], бр. 30979/96, т. 43, ЕСЧП 2000-VII; *Comingersoll S.A. v. Португалија* [GC], бр. 35382/97, ЕСЧП 2000-IV и *Philis v. Грција* (бр.2), пресуда од 27 Јуни 1997, Извештаи од пресуди и одлуки 1997-IV, т. 35), Судот смета дека се на се целиот тој период не може да се земе за премногу долг.

53. Според тоа, нема повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата во поглед на барањето за судење во разумен рок.

2. Жалба во однос на “пристапот до суд”

а) Произнесување на странките

54. Владата тврдеше дека судечкиот суд донел одлука по барањето на жалителот за надомест на штета во согласност со членот 101 став 2 од Законот за кривична постапка (види точка 22 погоре), бидејќи тоа не било поднесено во согласност со член 98 став 3 од Законот за кривична постапка (види точка 20 погоре), не било прецизирано ниту пак поткрепено со некакви докази. Таа понатаму, потврди дека жалителот не се впуштил во посебна граѓанска постапка, по завршувањето на кривичната постапка со правосилна одлука, и покрај тоа што бил советуван од страна на судечкиот суд.

55. Жалителот ги оспори аргументите на Владата.

б). Став на судот

56. Судот на почетокот забележува дека жалителот се жалел на недостаток на одлука за основаноста на неговото барање за надомест на штета. Судот смета дека тоа ќе биде разгледувано како жалба за пристап до суд. Во поглед на неговото оштетно побарување во текот на кривичната

постапка, судот смета дека истото не било прецизирано. Иако тој недостаток бил истакнат од страна на судечкиот суд (види точка 9 погоре) на него не може да се гледа како основа врз која ќе биде одбиено како неосновано. Судот понатаму забележува дека жалителот бил советуван од судечкиот суд да го поднесе, истовремено со кривичната постапка, своето барање за надомест на штета како посебна граѓанска тужба (види точки 9 и 12 погоре). Меѓутоа тоа што тој не повел таква постапка, не може да се стави на негова штета, дотолку повеќе што граѓанските судови, според тврдењата на Владата, се обврзани да да го чекаат исходот од кривичната постапка (види точка 31 и 34 погоре). На крај, од причините опишани во пресудата на *Атанасова*, кои се применливи и на овој предмет, Судот смета дека не може да се бара од жалителот да поведе, после четири години од предјавувањето на своето оштетно побарување и после повеќе од десет години од инцидентот, нова постапка пред граѓанскиот суд со барање за обештетување поради претрпените повреди (види *Атанасова* *точку 37-46, цитирани погоре*)

57. Според тоа има повреда на правото на жалителот на пристап до суд, согласно членот 6 став 1 од Конвенцијата.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

58. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

“ Кога Судот ќе оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумна репарација на штета, тогаш доколку е тоа неопходно, Судот ќе му додели правична отштета на оштетениот.”

A. Штета

59. Жалителот барал 150.000 евра (ЕУР) за нематеријална штета за претрпена емотивна болка и страдање поврзани со нападот.

60. Владата го оспори ваквото барање како неосновано и неповрзано со наводната повреда.

61. Судот утврди дека жалителот барал надомест на нематеријална штета која тој ја претрпел како резултат на нападот, и понатаму тој не побарал никаков надомест како резултат на утврдената повреда. Бидејќи не постои причинска врска помеѓу утврдената повреда и наводната штета, судот го одбил таквото барање (*види Дика в. Република Македонија, бр.13270/02 т.65, 31 Мај 2007 година*).

Б. Трошоци и расходи

62. Жалителот исто така побара 228,774 денари (МКД) или околу 3,730 евра за трошоци и расходи што ги имал пред домашните судови. Тој не побарал надомест за трошоците направени пред Судот.

63. Владата го оспори ова барање како неосновано.

64. Согласно праксата на Судот, жалителот може да бара надомест на трошоците и расходите само ако докаже дека истите биле неопходни и навистина направени, и разумни по висина (*види Стоименов в. Република Македонија, бр.17995/02 т.56, 5 Април 2007 година*). По однос на барањето на жалителот за надомест на трошоците направени во постапката пред домашните судови, Судот забележува дека трошоците не биле направени со цел да се бара, во домашниот правен систем, заштита и надомест од наводната повреда за која се жалел пред Судот. Поради тоа не му доделува никаква сума по оваа основа (*види Милошевиќ против Република Македонија, бр.15056/02, став 34, 20 Април 2006 година*). Поради тоа, го одбил барањето на жалителот по оваа основа.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Ја прогласува* за допуштена жалбата;
2. *Утврдува* дека имало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата во поглед на правото на жалителот на пристап до суд.
3. *Утврдува* дека немало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата во поглед на должината на постапката.
4. *Го отфрла* барањето на жалителот за правична оштета.

БОРИС СТОЈАНОВСКИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Изготвено на англиски и доставено на писмено на 6 Мај 2010 година,
согласно членот 77 ставови 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Claudia Westerdiek

Секретар

Peer Lorenzen

Претседател